

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИДІВ МИСЛИВСЬКОЇ ФАУНИ

***В.Г. Домашлінець, кандидат біологічних наук
Міністерство екології та природних ресурсів України***

Розглянута проблема збереження та невиснажливого використання мисливської фауни з точки зору міжнародного права. Наведена інформація про заходи, спрямовані на охорону мисливських видів тварин у рамках міжнародних договорів, Стороною яких є Україна.

Мисливська фауна, збереження видів, міжнародні договори.

Добре відомо, що мисливські види тварин є важливим компонентом природних екосистем, функціонування яких може порушитися через надмірну експлуатацію таких видів, брак заходів збереження та руйнування середовищ існування. Це може призвести також до ситуації, коли звичайні види опиняються на межі зникнення. В Україні, наприклад, до 2003 року ведмідь бурий належав до категорії мисливських тварин, але загрозливе зменшення чисельності його популяції змусило прийняти рішення про занесення цього виду до Червоної книги України [3]. Незадовільний стан популяції лося став причиною накладання тимчасової заборони полювання на нього у 2009 році [4].

Широко розповсюджена практика мисливського туризму у світі, а також існування мігруючих мисливських видів тварин, коли відповідальність за збереження їх популяцій лягає на всі країни ареалу, на території яких ці види проводять частину свого життєвого циклу, виводить проблему збереження мисливських видів тварин за рамки однієї країни.

Мета дослідження – огляд проблеми та шляхів збереження і невиснажливого використання мисливської фауни України з точки зору міжнародного права.

Матеріали і методика дослідження. Проведено аналіз міжнародних договорів, спрямованих на охорону мисливських видів тварин фауни України та заходів, які здійснюються в рамках міжнародно-правових домовленостей.

Результати дослідження. З метою створення умов для вжиття скоординованих міждержавних заходів щодо збереження дикої фауни, у тому числі мисливських видів тварин, укладена низка міжнародних договорів, Стороною яких є також Україна.

Конвенція про охорону дикої фауни і флори та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) зобов'язує Договірні Сторони вжити заходів охорони щодо видів фауни, наведених у

Додатках 2 і 3 до неї, а також наводить перелік заборонених засобів добування тварин (Додаток 4) [1]. До переліку Бернської конвенції включені такі мисливські види: вовк, більшість видів птахів, які є об'єктами полювання і які зустрічаються на території України. Крім того, на засіданнях керівного органу цієї Конвенції – Постійного комітету, який засідає щорічно, ухвалюються резолюції та рекомендації, які мають враховуватися країнами у своїй природоохоронній діяльності. Ряд рекомендацій присвячені проблемам охорони мисливських видів. Так, рекомендації № 74 [7], 82 [8], 100 [9], 115 [10], 137 [12] та інші, спрямовані на збереження хижих ссавців (ведмідь, вовк, рись європейська та іспанська, росомаха). Рекомендацією № 128 [11] Постійний комітет схвалив Європейську хартію про мисливство та біорізноманіття, якою порадив Сторонам застосовувати визначені нею керівні принципи при плануванні та втіленні політики у галузі ведення мисливського господарства.

Завданням **Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES)** [2], є запровадити міжнародний контроль за транскордонним переміщенням об'єктів тваринного і рослинного світу видів, що можуть зазнати негативного впливу від неконтрольованої торгівлі, і внесених до додатків до неї, через застосування системи надання за певних умов відповідних документів дозвільного характеру. Саме цей міжнародний договір дозволив значною мірою приборкати знищення таких об'єктів міжнародних туристів-мисливців, як слони, великі котячі, носороги тощо. Для ряду мисливських видів міжнародною спільнотою вирішено застосовувати механізм експортних квот, який вважається ефективним. Такі квоти встановлюються, наприклад, для леопардів (*Panthera pardus*) [13], мархура (*Capra falconeri*) [14], чорного носорога (*Diceros bicornis*) [15], інших видів.

З метою сприяння здійснення відповідними органами контролю під час перевезення через кордон об'єктів полювання Адміністративний орган CITES Канади видав спеціальний визначник мисливських трофеїв видів, що регулюються CITES [5].

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція) [1] встановлює загальні рамки збереження видів дикої фауни, яким властива міграційна поведінка. До додатків Боннської конвенції включено багато мисливських видів. Спільна діяльність Договірних Сторін в рамках конвенції дозволяють координувати зусилля різних країн для досягнення сприятливого природоохоронного статусу відповідних видів. Держави забороняють добування видів, наведених у Додатку I (види, що знаходяться під загрозою зникнення). Поняття добування включає також полювання. До Додатку II належать види, статус збереження яких є несприятливим. Щодо таких видів держави заохочуються до укладання спеціальних угод, спрямованих, як правило, на збереження певного виду чи групи видів.

Серед чисельних угод, що укладені чи укладаються в рамках Боннської конвенції, з точки зору полювання заслуговує на увагу **Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (АЕВА)** [1]. Відповідно до ст. 1 АЕВА, Сторони мають вжити скоординовані заходи для підтримки сприятливого статусу збереження мігруючих видів водно-болотних птахів або для відновлення цього статусу. Значна кількість видів водоплавних птахів є традиційними об'єктами полювання (кулики, качки, гуски тощо). Угода встановлює принцип невиснажливого використання таких видів. Як додатки Угода містить план дій, який містить напрями та завдання щодо збереження видів птахів, які є об'єктами регулювання Угоди, перелік цих видів, та таблицю, що характеризує стан їх популяцій. Додатки регулярно переглядаються на сесіях Наради Сторін.

Однією з проблем, яку намагається вирішити Угода, є використання свинцевого шроту під час полювання на водно-болотних угіддях. Свинцевий шріт, що опиняється у докільці внаслідок полювання, може заковтуватися водоплавними птахами, потрапляти до їхнього шлунково-кишкового тракту, включатися до метаболізму і призводити до їх отруєння свинцем і загибелі. Може спостерігатись вторинне свинцеве отруєння хижаків чи падальщиків, які споживають загиблих птахів з надмірною концентрацією свинцю [6]. П. 4.1.4 Плану дій Угоди, а також резолюції 2.2 і 4.1 Наради Сторін спонукають Договірні Сторони Угоди вжити заходів щодо поступового припинення використання свинцевого шроту на водно-болотних угіддях.

Висновки

Таким чином, короткий огляд міжнародних договорів, Стороною яких є України, свідчить про значну увагу міжнародного екологічного законодавства до питань мисливського господарства, збереження та невиснажливого використання мисливських видів тварин. Активна природоохоронна позиція мисливських організацій та окремих мисливців є основою для належного виконання Україною відповідних міжнародних зобов'язань та сприятиме збереженню мисливської фауни у довгостроковій перспективі.

Список літератури

1. Андрусевич А. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері довкілля/ Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів, 2009. – 203 с.
2. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Вашингтон, 1973). – Київ, 2000. – 80 с.
3. Про затвердження доповнень до Червоної книги України / Наказ від 28.05.2003 № 82-М Міністерства екології та природних ресурсів України, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.06.2003 № 464/7785. – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0464-03>.
4. Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ) / Наказ від 17.09.2009 № 313 Міністерства охорони навколишнього природного середовища, зареєстрований в Міністерстві юстиції

України 13.07.2009 за № 627/16643. – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0627-09>.

5. CITES Identification Guide – Hunting Trophies. – Environment Canada, 2003. – 314 p.

6. Non-toxic shot – A path towards sustainable use of the waterbird resources // Technical series No. 3. – UNEP/AEWA Secretariat, 2004. – 32 p.

7. Recommendation No. 74 (1999) on the conservation of large carnivores, adopted by the Standing Committee on 3 December 1999. – [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(1999\)74&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(1999)74&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864).

8. Recommendation No. 82 (2000) on urgent measures concerning implementation of action plans for large carnivores in Europe, adopted by the Standing Committee on 1 December 2000. – [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2000\)82&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2000)82&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864).

9. Recommendation No. 100 (2003) on conservation of large carnivores in Carpathians, adopted by the Standing Committee on 4 December 2003. – [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2003\)100&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2003)100&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864).

10. Recommendation No. 115 (2005) of the Standing Committee on the conservation and management of transboundary populations of large carnivores, adopted by the Standing Committee on 1 December 2005. – [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2005\)115&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2005)115&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864).

11. Recommendation No. 128 (2007) of the Standing Committee on the European Charter on Hunting and Biodiversity, adopted by the Standing Committee on 29 November 2007. – <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1485597&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>.

12. Recommendation No. 137 (2008) of the Standing Committee, adopted on 27 November 2008, on population level management of large carnivore populations. – [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2008\)137&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2008)137&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DG4-Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864).

13. Resolution Conf. 10.14 (Rev. CoP14). Quotas for leopard hunting and skin for personal use. – <http://www.cites.org/eng/res/10/10-14R14.shtml>.

14. Resolution Conf. 10.15 (Rev. CoP14). Establishment of quota for markhor hunting trophies. – <http://www.cites.org/eng/res/10/10-15R14.shtml>.

15. Resolution Conf. 13.5 (Rev. CoP14). Establishment of export quota for black rhinoceros hunting trophies. – <http://www.cites.org/eng/res/all/13/E13-05R14C15.pdf>.

Рассмотрена проблема сохранения и неистощительного использования охотничьей фауны. Представлена информация о мероприятиях, направленных на охрану охотничьих видов животных в рамках международных договоров, Стороной которых является Украина.

Охотничья фауна, сохранения видов, международные договора.

Conservation and sustainable use of hunting fauna species in terms of international law has been considered. Information on actions on the protection of hunting animal species in the framework of international treaties, to which Ukraine is a Party, has been provided.

Hunting fauna, species conservation, international treaties.